

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete

Kandidatuppsats

Muslimska brödrskapet

Demokratiska avsikter?

Författare: Johan Blomberg
Handledare: Thomas Sedelius
Examinator:
Ämne/huvudområde: Statsvetenskap
Poäng: 15 hp
Betygsdatum:

Examensarbete nr:

Högskolan Dalarna
791 88 Falun
Sweden
Tel 023-77 80 00

Abstract

The Muslim Brotherhood started their activities in Egypt in 1928 by the founder Hassan Al Banna. Since the start the brotherhood has been an Islamic political power in the country, often forbidden to act as a political power, but always existing as a grassroots movement that organizes the Egyptian masses. In the aftermath of the Arab Spring however the brotherhood stood up as a political power in Egypt and after the revolution in 2011, through their political branch, "The Freedom and Justice Party" came to power. But was put down from ruling again in a second revolution in 2013.

This paper analyses the political ideology on which the Muslim Brotherhood is based upon with using Reidar Larsson's dimensions of a political ideology, the purpose of its thesis is to organize a clear and easy-to-follow description of the Muslim Brotherhood's ideology. It sets up descriptions of the ideology in terms of its view on humanity, the most important part of society, methods for changing society, political structure, economic organization and its picture of utopia. The ideology analysis is then used as a means to analyze the intentions that the Muslim Brotherhood had with their political regime in Egypt between 2011 and 2013.

It is conducted with ideology analysis as a method and is based on sources published from year 1969 to 2012. It paints a picture of an ideology that promotes the worship of God both as a way to build a good society and as a means for itself. It's an ideology, which differs a great deal from the model of the western democracy. And the analysis finds both indicators for intentions to start a democratic process in the country, as it finds signs of the opposite positions. But in the end constitutes that there is a lack of will to pursue full democracy in the Brotherhood's ideology.

Keywords: , Ideology analysis, Hassan Al Banna, Muslim Brotherhood, Freedom and Justice Party, democracy, Robert Dahl, Reidar Larsson,

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Utgångspunkt	5
1.2 Syfte	7
1.3 Frågeställningar	7
1.4 Uppsatsens disposition	8
2. Teoretiska definitioner	8
2.1. Ideologi	9
3. Teoretiska utgångspunkter	9
3.1 Reidar Larssons dimensioner för ideologianalys	9
3.1.1 Grundvärderingar	10
3.1.2 Människosyn	10
3.1.3 Viktigaste enhet i samhället	10
3.1.4 Metoder för samhällsförändring	10
3.1.5 Politisk styrelseform	11
3.1.6 Ekonomisk organisation	11
3.1.7 Utopi	11
3.2 Demokratidefinition	11
4. Metod och material	13
4.1 Metodologisk ansats	14
4.2 Undersökningsdesign	14
4.3 Validitet och reliabilitet	17
4.4 Material/källkritik	18
4.5 Avgränsningar	19
5. Empiri	20

5.1 Muslimska brödraskapets historia	20
5.2 Muslimska brödraskapets ideologi	22
5.2.1 Grundvärderingar	22
5.2.2 Människosyn	28
5.2.3 Viktigaste enhet i samhället	29
5.2.4 Metoder för samhällsförändring	30
5.2.5 Politisk styrelseform	30
5.2.6 Ekonomisk organisation	33
5.2.7 Utopi	35
6. Slutsatser om MB:s ideologi	38
6.1 Ideologimatrix	40
7. Diskussion om MB:s demokratiska avsikter	41
7.1 Röstberättigande	41
7.2 Tillträde till allmänna tjänster	42
7.3 Organisationsfrihet	42
7.4 Yttrandefrihet	43
7.5 Pressfrihet	43
8. Slutsatser om MB:s demokratiska avsikter	44
9. Diskussion	44
9.1 Metoddiskussion	45
Referenslista	46

Muslimska brödrskapet har sedan det bildades 1928 haft inflytande i det Egyptiska samhället i olika hög grad. Men mellan år 2011 och 2013 har brödrskapet varit en betydande aktör i landets utveckling. Det har gått från att vara förbjudna att verka politiskt, till att genom ett demokratiskt val ges regeringsmakten. Förlorat makten genom en revolution stödd av militären och åter förbjudits att verka politiskt, allt på bara drygt två år.

Det har skrivits mycket om Muslimska brödrskapet genom åren, inte minst under de senaste då deras betydelse ökat under den arabiska våren. Att döma ett partis demokratiska avsikter under ett turbulent skeende kan vara svårt på grund av att realpolitiska överväganden kan tvinga regeringar till svåra beslut i oroliga situationer. Det kan därför vara intressant att gå utanför realpolitiken och undersöka vad Muslimska brödrskapet hade för avsikter i Egypten efter maktövertagandet 2011 och ta utgångspunkt i brödrskapets grundläggande politiska ideologi och program. Detta för att försöka ta fram dess långsiktiga politiska avsikter.

Den här uppsatsen är dels en ideologianalys som sker utifrån samma schema som Reidar Larsson använder i boken *"Politiska ideologier i vår tid"* för att ge en tydlig uppställning av ideologin med hjälp av samma måttstock som använts till de klassiska ideologierna i ett svensk verk. Källmaterialet består av tidigare studier av brödrskapet och av deras politiska program som de gick till val med när de tilldelades regeringsmakten av folket i demokratisk ordning. Resultatet är en strukturerad beskrivning av Muslimska brödrskapets politiska ideologi uppställd enligt Reidar Larssons dimensioner för ideologianalys. Dessutom en ideologimatrix utifrån samma dimensioner. Analysen är ett försök att ge ett svar på frågan: "Var det en regim med demokratiska avsikter som avsattes i Egypten 2013 med odemokratiska metoder?" Jag tar avstamp utifrån ett nuvarande forskningsläge som beskriver den andra revolutionen som ett uttryck för missnöje med förd utrikespolitik. Snarare än en revolt mot en odemokratisk regim av ett förtycktt folk. Och som dessutom rapporterar om fortsatt användande av odemokratiska metoder i den politiska processen.

1.1 Utgångspunkt

Efter revolutionen i Egypten år 2011 kom Muslimska brödrskapet till makten i landet. Deras tid vid regering blev däremot kortvarig och de avsattes med stöd av militären den 30 juni 2013. Brödrskapets tid vid makten var turbulent och präglades till stor del av

en strävan att utöka sin makt i förhållande till militären i landet. Mohammed Mursi vann valet, men militären upplöste parlamentet och återförde den lagstiftande makten till sitt eget råd. Mursi gick som president till motangrepp mot militären och upphävde beslutet att avsätta parlamentet, samtidigt avsatte han ett antal höga militärer och stärkte därmed sin egen makt. Han satte sig över rättsväsendet och stoppade den lagstiftande maktens möjligheter att stoppa den grundlag som brödrskapet utarbetade. Grundlagen röstades senare igenom i en folkomröstning. Trots stödet för grundlagen utbröt protester mot Mursis styre och den 3 juli 2013 störtades Muslimska brödrskapet från makten i en andra revolution uppbackad av militären. Större delen av ledningen greps och organisationen förbjöds återigen i Egypten (Utrikespolitiska institutet).

I en artikel i Middle East Policy efter den andra revolutionen beskrivs utvecklingen i Egypten som att omvärlden kom att beskriva maktskiftet som en nationalistisk renässans med syfte att föra landet framåt, inte som ett islamistiskt maktövertagande. Brödrskapets president Muhammad Mursi anklagades dock snabbt för att fortsätta på den tidigare presidentens auktoritära linje. Men det läggs inte fram som orsaken till den andra revolutionen utan den förklaras med att brödrskapet prioriterat sina utrikespolitiska strävanden framför Egyptens egen utveckling. Det ska ha varit bakgrunden till det missnöje som ledde till den andra revolutionen (Monier, Ranko. 2013). Sett ur den vinkeln var avsättningen av Muslimska brödrskapet ett uttryck för vissas missnöje med den förda politiken och inte en reaktion mot en auktoritär regim. Det är inte oväsentligt att försöka reda ut om Muslimska brödrskapet avsattes på grund av att de haft för avsikt att fortsätta ett auktoritärt styre eller om de avsattes av militären på grund av den förda utrikespolitiken.

Det är absolut inte klart att den övergångsregim ledd av militären som nu förbereder omröstning den 14 och 15 januari om en ny konstitution har en mer demokratisk strävan. The Economist rapporterar om förföljelser mot människor som tidigare stött muslimska brödrskapet, om än bara av opportunistiska skäl. Sex personer ur den lilla minoritet som bedrivit kampanjarbete för ett nej till konstitutionen, har dessutom blivit fängslade. (The Economist 2014-01-15)

Inför en framtida diskussion om det politiska skeendet under den arabiska våren är det av intresse att försöka klargöra om den andra revolutionen var en revolution mot ett demokratiskt valt parti med demokratiska strävanden. Eller om det var en revolt mot en odemokratisk regim, som bara lyckats utnyttja det maktvakuum som uppstått i landet efter president Mubaraks fall och på så sätt utnyttjat en demokratisk process för att gripa makten.

1.2 Syfte

Undersökningens syfte är att beskriva Muslimska brödraskapets grundläggande uppfattningar och strukturera deras ideologi, med utgångspunkt i ett antal dimensioner som använts av Reidar Larsson i hans sammanställningar av ideologier. Men även att diskutera i vilken mån regimen som avsattes 2013 hade demokratiska ambitioner. Det är viktigt för forskningen att göra klart vilken politisk ideologi Muslimska brödraskapet verkar utifrån, för att de efter att ha fått makten i Egypten på demokratisk väg nu avsatts av militären på odemokratisk väg och förbjudits att verka politiskt. Föremålet för undersökningen är det Muslimska brödraskapet i Egypten, både i dess form som politiskt parti och som organisation. Meningen är att ge en bild av vad som kunde ha hänt i Egypten om inte Muslimska brödraskapet hade avsatts. Det är alltså ett försök att färglägga det vita fältet som historiens icke-händelser består av, det som av historiker kallas kontrafaktisk historieskrivning. Meningen är att ge en bild av huruvida avsättningen av regimen i den andra revolutionen var ett framsteg eller en tillbakagång för Egyptens demokratiseringsprocess. Att besvara frågor av karaktären: Vad skulle ha hänt om inte om skulle varit? Är en uppgift vars pålitlighet av naturen är svår att bekräfta, vilket bör ha i åtanke både i utförandet av undersökningen och i tolkning av resultatet.

1.3 Frågeställningar

De forskningsfrågor jag formulerat för uppgiften ämnar belysa Muslimska brödraskapets ideologi och deras demokratiska avsikter. Jag kommer inrikta undersökningen på Muslimska brödraskapet i Egypten och avser att undersöka brödraskapets ideologi över en viss tidsram, utifrån litteratur från 1969 och fram till år 2013. Forskningsfrågorna lyder:

- Vad kännetecknar det Muslimska brödrskapets ideologi?

- Hur kan denna klarläggas utifrån analytiska dimensioner som använts i studiet av andra ideologier?

- Var det en regim med demokratiska avsikter som avsattes i Egypten 2013?

Min ansats är att göra en idéanalys av Muslimska brödrskapet som en enhet då det är att betrakta som en aktör även om de har verksamheter både inom politiken och i andra typer av organisationer.

1.4 Uppsatsens disposition

Undersökningen inleds med en teoridel som först kort beskriver centrala begrepp och följs därefter av den teoretiska bakgrunden för uppsatsen. Efter det beskrivs undersökningens metod och material med en del om den metodologiska ansatsen och en genomgång av undersökningens design och den metod som används i undersökningen. Under metodavsnittet redogörs även för det empiriska material som ligger till grund för undersökningen samt för de avgränsningar som har gjorts. Därefter redovisas det empiriska materialet i avsnittet empiri, först som historisk bakgrund sedan enligt Reidar Larssons dimensioner för analys av politiska ideologier. Resultatet av undersökningen om brödrskapets politiska ideologi ska därefter ge bakgrund till en analys som behandlar frågan kring om det var en demokratiskt progressiv kraft som avsattes i Egypten 2013 med odemokratiska metoder. Slutligen kommer en avslutande diskussion kring resultaten samt förslag på vidare forskning i ämnet.

2 Teoretiska definitioner

2.1 Ideologi

Då undersökningens syfte är att definiera Muslimska brödrskapets ideologi vill jag här först klargöra begreppet ideologi. Det är inte ett helt tydligt begrepp utan det kan förstås på olika sätt. Reidar Larsson beskriver att ideologin har en funktion för att legitimera den politiska

makten. På så vis att den tillför föreställningar som försvarar den rådande maktordningen i samhället som den mest rimliga organisationen. Även då denna skulle påverka negativt på vissa punkter så rättfärdigas det som ett medel för ett högre syfte (Larsson 2006:17).

Herbert Tingsten menade att en ideologi innehåller tre element. Det första är grundläggande värdepremisser, exempelvis en syn på vad som är rätt och fel eller en syn på vad som är naturligt eller inte. Det andra är omdömen om verklighetens beskaffenhet, exempelvis liberalismens föreställning om att ekonomin om den är ostörd alltid kan upprätthålla balans mellan utbud och efterfrågan. Det tredje är att den ska innehålla konkreta förslag på hur samhället ska styras (Bergström & Boréus 2005:151).

3 Teoretiska utgångspunkter

3.1 Reidar Larssons dimensioner för ideologianalys

Beskrivningen av Larssons dimensioner för ideologianalys kommer ligga till grund för det urval som görs ur det empiriska materialet. Det är de beskrivna dimensioner som varit föremål för undersökning i textanalysen. Den har utförts dimension för dimension där jag försökt samla all information ur källmaterialet som berör dimensionen. Jag hade exempelvis kunnat använda mig av Andrew Heywoods verk *Political ideologies* vars första utgåva kom 1992. Men även om den ger mer utförliga beskrivningar av politiska ideologier saknar den det fasta ramverk för analys som Reidar Larsson använder sig av i sin framställning. Heywood ställer upp ideologier och analyserar dem var och en utifrån dess egna förutsättningar (Heywood. 2012). Jag vill däremot komma åt en befintlig analysmall med dimensioner som kan användas på ideologier överlag, därför har jag valt Larssons teori som grund för undersökningen.

3.1.1 Grundvärderingar

Behandlar frågan vilka värden som ska sättas höst på den politiska agendan, exempelvis ekonomisk tillväxt, ekonomisk utjämning, alla människors deltagande, politisk frihet etc. Varje ideologi har något eller några värden som står över andra och det är av vikt att identifiera dessa för att kunna förstå övriga anledningarna till de ideologiska övervägandena. (Larsson. 2006:23)

3.1.2 Människosyn

Dimensionen människosyn är av stor vikt när man undersöker vilken syn ideologin har på ”vanliga människors” deltagande i det politiska livet. Om ideologin förespråkar folkligt deltagande i den politiska processen förutsätts att man tror att människor överlag har en relativt stor och jämlik förmåga att förstå och fatta beslut i politiska frågor, liksom ideologier som saknar den tron lätt förespråkar elitstyrelse. Tror man att människor har en benägenhet att hålla sams och samarbeta för allas gemensamma bästa kan man tänka sig att man inte anser att staten ska behöva lägga sig i mycket i människors liv. Om man å andra sidan tror att människor överlag är aggressiva och tar alla tillfällen att kränka andra människor är det rimligt att tänka sig att staten kan behöva styra folkets förhållanden i hög grad, genom att ha en stark polis, stränga lagar och en genomgående en stark kontroll av människorna i samhället (Larsson. 2006:23).

3.1.3 Viktigaste enhet i samhället

Denna dimension är av avgörande betydelse när det kommer till att förklara vilka värden som anses överordnade i samhället. Om man exempelvis anser att det är nationen som är det viktigaste att främja, kan det ha betydelse för hur man ser på individens frihet. Men nationen är bara ett exempel på vilken enhet som kan anses som den viktigaste i samhället, det kan även vara familjen, individen, en klass, ras eller ett folkslag. När man sätter en enhet över en annan i samhället menar man att andra enheter är mindre viktiga, vilket leder till att de kan tvingas att underordna sig den prioriterade enheten (Larsson. 2006:25).

3.1.4 Metoder för samhällsförändring

Av avgörande betydelse för vilka metoder för samhällsförändring en ideologi förespråkar är dess syn på i vilken takt samhället ska omvandlas. De som vill se en gradvis förändring av samhället brukar vara mer benägna att långsamt byta ut del för del i samhället och låta de nya växa fram under en längre process. De förknippas oftare med fredliga metoder för samhällsförändring än dess motpart som förespråkar snabba och mycket stora förändringar av samhällsstrukturen. De senare förknippas oftare med revolutionära metoder och förespråkar ofta en ”övergångsregim” av auktoritärt slag som ska verka för att kunna genomföra de stora förändringarna (Larsson.2006:24).

3.1.5 Politisk styrelseform

Alla ideologier innehåller en bild av hur samhällets offentliga struktur ska utformas. Detta sker genom maktutövande men det är olika hur man anser att maktfördelningen ska se ut. Den största och viktigaste skiljelinjen går mellan om samhället ska styras av en liten elit som anses särskilt lämpad för uppgiften eller om större delar av folket ska vara delaktiga i den politiska processen. Dessa kan sedan anses som överordnade värden för hur strukturen för beslutsfattande ska utformas mer bestämt. Exempelvis om det förespråkas demokrati eller diktatur (Larsson.2006:25).

3.1.6 Ekonomisk organisation

Fördelningen av ekonomiska resurser är en av de mest omstridda frågor som behandlas i politiken. Diskussionen handlar också om att avgöra i vilken utsträckning den offentliga makten ska ha inflytande på frågor som rör produktion och konsumtion. Om detta sker i hög grad har den offentliga makten en mer långtgående makt i samhället. Man kan dela in samhällets ekonomi i tre delar för att lättare avgöra vilket inflytande en ideologi vill ha i respektive område, privat ägande samt kollektivt och statligt (Larsson. 2006:25f).

3.1.7 Utopi

Ideologier har ofta ett slutmål för samhället som kan benämnas som ideologins utopi. Då ska hela samhället genomsyras av de idéer som ideologin innehåller. Det brukar finnas några gemensamma nämnare för alla ideologiers utopier, frånvaro av sociala konflikter och ett tillstånd av fred är återkommande beskrivningar av samhällets tillstånd i dessa utopier. (Larsson. 2006:26).

3.2 Demokratidefinition

I diskussionen om brödraskapets demokratiska avsikter kommer jag att använda mig av Robert Dahls demokratidefinition. Valet av demokratidefinition är av avgörande betydelse för

undersökningens utfall men valet av definitionen är inte självklar, särskilt som demokratibegreppet självt är komplext. Demokrati kan ses som antingen som ett styrelseskick eller som ett ideal med angivna värden. Man kan urskilja två huvudkategorier, maximalistisk och minimalistisk demokratidefinition. Den minimalistiska definitionen fokuserar främst på den politiska processen och dess uttryck som valproceduren och valdeltagandet. Tankesättet kan förklaras med hjälp av Joseph Schumpeter som menar att demokrati inte handlar om att genomföra det allmänna bästa. Utan att det är en politisk process där olika viljor kan tävla emot varandra om rätten att styra (Linde. Ekman. 2006:16). En maximalistisk demokratidefinition tar däremot fler parametrar i beaktning och menar att sociala orättvisor i direkt mening är odemokratiska och att politiken därför måste ha makt över den ekonomiska sfären. Den minimalistiska definitionen är enligt Linde och Ekman bättre lämpad att tillämpa i studiet av demokratier. Detta för att det är lättare att undersöka det som rör den politiska valprocessen medan mer maximalistiska definitioner blir svårare att operationalisera i en undersökning (Linde. Ekman. 2006:16). Jag har valt att använda mig av Dahls definition på grund av att han förespråkar demokratistudier som studiet av ett styrelseskick och inte som ett normativt ideal, då det senare kan ses som en maximalistisk definition som blir svår att operationalisera (Linde. Ekman. 2006:19). Men han binder sig ändå inte till ett så minimalistiskt demokratibegrepp att det bara fokuserar på valsystemet Hans definition innefattar även andra områden som yttrandefrihet och fri press vilket ger en mer utförlig bild av det som brukar tolkas in i demokratibegreppet. Man kan tänka sig att undersökningen kunnat använda en mer maximalistisk tolkning av demokratibegreppet som exempelvis The Freedom House Index. Men indexet kritiseras av Patrick Bernhagen i verket *Democratization* för att innefatta indikatorer som inte är relevanta för demokrati utan fokuserar på annat (Haerpfer et al. 2009:28-33) Dessutom skulle som sagt en mer maximalistisk definition vara svår att operationalisera och en mer minimalistisk definition skulle inte säga fokusera på färre aspekter än vad jag är intresserad av att göra i undersökningen. Man bör dock vara medveten om att diskussionen om brödraskapets demokratiska ambitioner hade kunnat falla ut annorlunda om en annan demokratidefinition hade använts.

Dahl demokratibeskrivning som jag kommer använda mig av använder sig av följande kriterier.

1. Alla vuxna innevånare måste vara röstberättigade och bara små undantag får göras från regeln. Exempelvis i fall där personer lider av svåra mentala sjukdomar eller dylikt.
2. Alla vuxna ska dessutom vara berättigade att tillträda höga allmänna tjänster.
3. Det måste finnas organisationsfrihet för att människor kan organisera sig fritt.
4. Yttrandefrihet måste råda i landet.
5. Pressfriheten måste garanteras.
6. Valda politiker ska kontrollera myndigheterna.

Exempel på sådant som inte är indikatorer på demokrati men som ibland tolkas som det är:

1. Social och ekonomisk jämlikhet.
2. Kapitalistisk ekonomi.
3. Liten stat.
4. Rätt till privat egendom.
5. Ekonomisk effektivitet och tillväxt.
6. Politisk och administrativ effektivitet.
7. Religionsfrihet.
8. Stabilitet.
9. Fred.

Som synes fokuserar alltså studiet av demokrati på den politiska makten och mediernas förehavanden samt på människors yttrandefrihet, inte på sociala faktorer och den ekonomiska organisationen i samhället. I Dahls definition av dimensioner relevanta för att mäta demokrati kan vi alltså se den första och den tredje statsmakten som relevanta medan den andra, den ekonomiska inte ingår. (Dahl. 1999:245-246)

4. Metod och material

4.1 Metodologisk ansats

Det befintliga materialet om Muslimska brödrskapet är omfattande och mycket har skrivits om organisationens politiska historia. Delar av uppsatsens empiriska underlag består av sekundärkällor som ger en beskrivning av brödrskapets historiska utveckling. Till det läggs även Frihets- och rättvisepartiets programförklaring. Forskningen har på så vis ingen deduktiv

ansats i dess första skede. Utan är snarare ett försök att organisera den befintliga kunskapen om brödrskapet i en renodlad ideologianalys. Meningen är att samla kunskaper rörande Muslimska brödrskapets ideologi på ett tydligt och lättöverskådligt sätt, där dess ideologi analyseras och definieras på ett sätt som många andra ismer förklarats tidigare. Den induktiva delen kommer först, därefter diskussionen kring vad brödrskapet kan tänkas haft för avsikter gällande Egyptens demokratiska utveckling.

4.2 Undersökningsdesign

Då uppsatsens syfte är att klarlägga Muslimska brödrskapets politiska ideologi kommer undersökningens huvudsakliga metod vara ide- och ideologianalys, vilken fokuserar på innebörden i texter (Bergström & Boréus 2012:25).

Enligt Bergström & Boréus bör man först börja med att definiera begreppen ide och ideologi när man ska analysera en ideologi. En ide är en tankekonstruktion som utmärks av en viss kontinuitet, det kan vara en föreställning av verkligheten eller en ide om en företeelse eller om vad som är rätt eller fel. Idéer kan både röra naturfenomen och sociala fenomen. Medan en ideologi kan definieras som en systematisk sammanställning av idéer till ett idésystem (Bergström & Boréus 2012:139ff).

Jag kommer fokusera på att finna Muslimska brödrskapets grundläggande ideologi. Ansatsen är att jag ska försöka finna den ideologi som brödrskapet manifesterar utåt och knyter anhängare till sig med. Jag försöker inte finna några latenta uttryck för hur deras ideologi ”egentligen” skulle se ut, undersökningen är följaktligen ingen kritisk ideologianalys (Bergström & Boréus 2012:148). En sådan syftar till att försöka avslöja brödrskapets ideologi som någonting som finns att läsa mellan raderna i organisationens offentliga program. Den här undersökningen är snarare ett försök att sammanfatta de manifesta ideologiska uttryck brödrskapet använder för att attrahera anhängare. Jag skulle beskriva den idé- och ideologianalys jag använder mig av i uppsatsen för en beskrivande idé- och ideologianalys. Den beskrivande idé- och ideologianalysen har ofta utgångspunkten att beskriva idéer i debatter eller inom något politiskt eller sakområde. Exempelvis, hur har diskursen i ett ämne utvecklats över tid. I den här uppsatsen används en något annorlunda variant av den beskrivande ideologianalysen där jag utgår från en viss aktör och beskriver aktörens ideologiska utgångspunkter, i det här fallet är aktören det Muslimska brödrskapet. En helt

renodlad beskrivning av en ideologi är det jag eftersträvar att genomföra så långt det är möjligt men det är rimligt att tänka sig att jag omedvetet ändå gör överväganden i mina urval av de huvudsakliga begreppen som används av aktören, vilken betydelse de ges och att jag själv drar vissa slutsatser där motstridiga resonemang kan förekomma. Den typen av analyser faller under mallen för en innehållslig idéanalys, vilken fortfarande har ett beskrivande syfte (Bergström & Boréus 2012:145f).

När man ställer upp en tydlig genomgång av en aktörs ideologiska ställningstaganden kan det mycket väl komma att synas att vissa åsikter kan ha motsättningar sinsemellan, eller tyckas ha svårigheter att tillämpas i den yttre verkligheten. Det kan påvisa luckor som öppnar för en kritisk analys av den studerade ideologin, där dess brister kan finnas. Men även öppna för spekulationer om att ideologin har några egentliga värderingar som inte uttalas, utan står att finna i dess latent budskap (Bergström & Boréus 2012:148). Det är dock inte min mening att göra den typen av analys i det här arbetet. I den utsträckning läsaren ändå kan finna den typen av slutsatser får dessa tillskrivas den kritiska analys läsaren själv gör av ideologin, med utgångspunkt i den beskrivande analys som redogörs för i uppsatsen

Inom idé- och ideologianalys använder man sig ofta av idealtyper som ett analytiskt verktyg där man bygger beskrivningar av arketyperiska kännetecken för en ideologi. Exempelvis om man har frågan syn på människan, kan den delas in i arketyperna känslös eller förnuftig? Jag har valt att inte använda mig av den typen av analys i undersökningen om brödraskapets ideologi. Däremot ställs slutsatserna om ideologin i förhållande till arketyperna demokratisk och odemokratisk i analysen. Den empiriska undersökningen försöker definiera ideologin förutsättningslöst och utan jämförelser med andra ideologier utifrån ett antal dimensioner. Dessa finns beskrivna i uppsatsens teoretiska bakgrund och utgörs av Reidar Larssons punkter för ideologianalys. Att använda sig av dimensioner som analysverktyg handlar om att man utgår från ett antal grundläggande antaganden om vad politik handlar om, vem som ska styra, synen på människan etc (Bergström & Boréus 2012:156ff).

Empirin till undersökningen inhämtas genom textanalys av relevant empiriskt material där jag går igenom texter för att ta ut det som är relevant för undersökningen. Textanalysen består av att genom en kvalitativ metod försöka hitta det mest väsentliga innehållet i texterna, genom att läsa dem noggrant. Samtidigt som delar i texten behandlas noggrant ska innebörden ställas i relation till textens helhet och till hela den kontext i vilken de ingår (Esaiasson et al

2007:237). Systematiken i textanalysen är att jag undersökt litteraturen dimension för dimension och sammanställt det som är väsentligt för att beskriva dimensionen av ideologin. Den tidigare forskningen och partiets manifest undersöks var för sig. De presenteras i samma stycken där den tidigare forskningen beskrivs först och därefter redogör jag för partiets manifest. Detta för att tydligare åskådliggöra om det skett en förändring av brödrskapets hållning.

Anledningen till att jag valt att genomföra undersökningen genom en kvalitativ metod som textanalys är att metoden passar bra för att undersöka det material som finns tillgå i ämnet. En kvantitativ analys av texterna hade inte kunnat välja ut den relevanta informationen.

Materialet ska ligga till grund för ideologianalysen där jag kommer att tolka och beskriva innebörden av det politiska budskap Muslimska brödrskapet framför. Därefter förklara vilka politiska konsekvenser detta kan få för Egypten. (Beckman 2005:14) Studien är en aktörscentrerad idéanalys då den fokuserar på brödrskapet som politisk aktör och på hur de framför sin ideologi, den fokuserar inte på en större ideologisk analys av islamism i sin helhet (Beckman 2005:7).

Resultaten från ideologianalysen ligger till grund för analysen av Muslimska brödrskapets demokratiska ambitioner i Egypten. Där jag kommer att diskutera de dimensioner som anses relevanta för att mäta demokrati, vilka beskrivits i avsnittet teoretiska utgångspunkter.

4.3 Validitet och reliabilitet

Undersökningens utformning i fråga om det teoretiska ramverket diskuterar jag i samband med att dessa beskrivs i teoridelen, därför berör jag inte det här. Istället tänker jag ta upp några punkter som mer har med undersökningens metod och material att göra.

I undersökningens konstruktion har det byggts in ett par punkter där dess reliabilitet kan ifrågasättas, jag har dock dragit slutsatsen att fördelarna i det här fallen överväger nackdelarna. Det första är att undersökningen ser till brödrskapets manifesta politiska budskap och inte försöker ta reda på ”vad deras egentliga budskap är”. Anledningen till det är att jag vill se vad vilken ideologi de har och vilken politisk agenda de gick till val på. Eftersom Egypten tillsatte både parlamentet och presidenten genom fria val och tanken vara att de även skulle kunna

avsättas på samma sätt, borde det vara sannolikt att de inte avsiktligt skulle göra alltför stora avsteg från programmet. Men det kvarstår ändå en svaghet i upplägget med de manifesta källorna då brödraskapets politiska handlingar vid makten utelämnas ur undersökningen, vilket också leder till ett tidsgap på två år från det att de manifesta dokumenten skrevs fram till att brödraskapet avsattes. Men som jag beskrev i undersökningens syfte är jag ute efter brödraskapets ideologi och dess långsiktiga politiska avsikter. Att även undersöka brödraskapets politiska handlingar under deras regeringstid hade gett en tydligare bild av deras förda politik och dessutom kommit mycket närmre i tid avseende vad det var för parti som avsattes 2013. Nu riskerar undersökningen istället att fokusera på partiet som gick till val 2011. Men det hade tagit fokus från brödraskapets ideologi och långsiktiga avsikter. Jag vill inte göra bedömningar utifrån realpolitiska beslut de fattat i en turbulent tid i maktkamp med militären, man får inte glömma att demokratin i Egypten var långt ifrån konsoliderad. Min undersökning fokuserar på brödraskapets långa historia och de avsikter jag kunnat få fram därigenom, dessa avsikter tycks dessutom vara relativt konsekventa över tid och liknar i stora avseenden deras politiska plattform och manifest från 2011. Den långsiktighet och fokus på de grundläggande värden de företräder har jag bedömt överväger de fördelar ett fokus på realpolitik tiden 2011-2013 hade kunnat ge.

En brist i reliabiliteten är dessutom att studien inte har något inslag av intersubjektivitet utan det bara är jag själv som tolkar textmaterialet utan att jämföra min tolkning med någon annan för att se om vi kommer fram till samma resultat (Bergström & Boréus 2012:44). Den uppfyller däremot kravet intersubjektivitet på så vis att vem som helst kan göra om undersökningen och se om den kommer fram till samma resultat. Undersökningen omfattar dock ett vitt skilt empiriskt underlag av många olika författare vilket i sig ger den kvaliteten att jag själv har en bild av vad olika personer kommit fram till och kan se hur samstämmigheten är dem emellan.

4.4 Material/källkritik

Materialet som ligger till grund för undersökningen tar sitt avstamp i en artikel i *Middle East Journal* av Monier och Ranko, samt från *The Economist*. En bakgrund ges även utifrån *Utrikespolitiska institutet*.

Undersökningen kommer behandla både primär- och sekundärkällor om Muslimska brödraskapets ideologi. Primärkällorna utgörs av dokument som beskriver Frihets- och rättvisepartiets politik, utgivna av dem själva: The Founding Statement of the Freedom and Justice Party 2011 och The Freedom and Justice Party Party platform 2011. Notera att de har samma utgivningsår varför det är viktigt att vara uppmärksam på titeln vid källhänvisningar. Brödraskapets publikationer kan som alla politiska manifest vara präglade av "valfläsk" för att locka väljare. Det är heller inte omöjligt att de i vetskap om att de är betjänta av internationella sympatier anpassat manifesten, detta speciellt då jag undersökt dokumentens engelskspråkiga version som möjligen kan skilja sig något från originalspråket arabiska. Vilket de har fått kritik för att deras material kan göra (Lieken. Brooke. 2007). Materialet är dock primärkällor som de använder för att knyta anhängare till sig och kan därför förstås som en sammanfattning av deras avsikter, även om man bör vara medveten om nämnda punkter. I undersökningen används även många andra källor som kan balansera bilden av brödraskapet. Sayid Qutb var en framträdande ideolog inom brödraskapet och hans verk används i undersökningen som primärkälla i delar av undersökningen i avsnitten "Metoder för samhällsförändring" och Ekonomisk organisation". Man bör dock vara medveten om att Qutb är omstridd och kontroversiell inom brödraskapet då delar ur hans skrifter använts för rättfärdigande av militanta islamistiska handlingar av Al-Qaeda (Calvert 2010). Just det kan ha lett till ett avståndstagande från Qutbs skrifter. Jag har ändå valt att använda honom som källa då jag fokuserar på att finna ideologin ur ett längre perspektiv och sett ur detta är Qutb relevant för brödraskapet.

Sekundärkällorna består av en blandning av litteratur och artiklar, jag redogör här för de viktigaste. David Commins *Hassan al-Banna 1906-1949* för att ge en bild av brödraskapets grundare. Dale F Eickelman and James Piscatori. *Muslim Politics*. 1996 för att den innehåller en god kartläggning av islamisk politik i världen. Christer Hedin *Islam i samhället Muslimsk politik i retorik och praktik* 2001 och Jan Hjärpe. *Islamismen-Politisk-religiösa rörelser i den muslimska världen* 2010, för att de båda är grundläggande verk om islamistisk politik på svenska. Richard.P. Mitchell *The Society of the Muslim Brothers*. 1969 därför att den anses som standardverket om Muslimska brödraskapet.

Genomgående för andrahandskällorna är att de har en stark slagsida mot västerländska författare, vilket delvis beror på svårigheten att tillägna sig arabiskspråkig litteratur. Det leder till att studiet av en aktör i Egypten kan sägas ske ur ett västerländskt perspektiv och den

undersökta parten är inte delaktig i tolkningarna. Det sker dock en balansering med hjälp av primärkällorna. Verken som ligger till grund för undersökningen är skrivna av forskare och följaktligen vetenskapligt granskade vilket rimligen utesluter alltför tendentiösa påståenden. Trots den västerländska slagsidan bör dessa kunna klassas som akademiskt pålitlig information.

4.5 Avgränsningar

Muslimska brödrskapet bedriver verksamhet i många länder men i den här undersökningen har jag valt att begränsa föremålet för undersökningen till brödrskapet i Egypten.

Tidsspannet jag har valt för undersökningsområdet är att betrakta som brett, litteraturen till den empiriska undersökningen är utgiven från 1969 fram till år 2012. Jag undersöker brödrskapet från dess bildande 1928 fram till år 2013 då partiet avsätts. Anledningen till att jag inte velat begränsa tidsspannet är att jag inte är här för avsikt att undersöka brödrskapets hållning i aktuella politiska frågor utan att göra en analys för att definiera dess ideologi. Som framgår i definitionen av en ideologi i uppsatsens teoretiska bakgrund är inte en ideologi något som är snabbt föränderligt utan relativt stabilt. Den fokuserar på grundläggande uppfattningar om världens förhållande och om människans natur, vilket i sig kräver att man fokuserar på de beständiga idéerna. Ideologier bör betraktas som något annat än en idé, de är inte snabbt övergående utan den kännetecknas av en viss kontinuitet (Bergström & Boréus 2005:149).

Jag har valt att avgränsa ideologianalysen till de dimensioner Reidar Larson använder sig av i sitt schema för ideologianalys och finns beskrivna i den teoretiska bakgrunden. Valet av dessa dimensioner beror på att de ger svar på många frågor om vad en ideologi är, men även för att undersökningen kommer resultera i att Muslimska brödrskapet kan jämföras med andra ideologier som tidigare analyserats med hjälp av samma dimensioner och kan därför ses som ett tillskott.

När det gäller analysen av huruvida Muslimska brödrskapet haft demokratiska ambitioner i Egypten gör jag en avgränsning till Robert Dahls demokratidefinition. Motiveringen till avgränsningen är att den utgör en klar gräns för vad som är relevanta dimensioner för att mäta demokrati och vad som inte är det. Definitionen används även i kurslitteratur på utbildningar i statsvetenskap i Sverige och bör därför innehålla en bild av den rådande definitionen av

demokrati inom akademien. Man bör ändå vara medveten om att Dahls definition är en av många möjliga demokratidefinitioner, det finns definitioner av demokrati som tar med fler dimensioner i beräkningarna.

5. Empiri

5.1 Muslimska brödraskapets historia

Muslimska brödraskapet bildades 1928 av Hassan Al Banna. Sällskapet som ofta benämns Brödraskapet uppstod som en motkraft i samhället mot klassklyftor och vad som ansågs som västerländsk dekadens. De fattiga i samhället ansåg att ojämlikheten berodde på en bristande respekt för religiösa regler, om alla människor skulle följa guds budskap om att hjälpa de som har det svårt skulle orättvisorna försvinna. Men det var inte bara en rörelse för och av underklassen utan rörelsen samlade människor ur olika klasser, även många akademiker och människor ur medelklassen ville kämpa för ett rättvisare samhälle. Det Muslimska Brödraskapet kom med ett program som gick ut på att alla samhällsfrågor skulle underställas religionen, de ville ha ett helt nytt samhälle där Islam skulle vara överordnat allt annat i samhället (Hedin 2005:90f). Det här synsättet har syns tydligt på att brödraskapet långt ifrån bara varit en politisk organisation. De har även bedrivit omfattande socialt arbete, som att driva skolor, idrottslag fackföreningar och haft andra funktioner i civilsamhället. Organisationen har haft politiska framgångar genom sina avläggare i andra länder som Sudan och Jordanien. Organisationens symbol utgörs av två korsade svärd och en koran.

Vid tiden för Muslimska brödraskapets bildande år 1928 var Egypten utsatt för stor politisk påverkan från Storbritannien, vilket är bakgrunden till att brödraskapet satt Egyptens politiska självständighet som ett överordnat värde. De kritiserade även religiösa ledare i landet för att inte gjort motstånd mot ockupationsmakten.

De menade att om inte de religiösa gjorde sig hörda i kampen för frihet så fanns det ingen annan kvar som kunde göra det (Mitchell 1969:213). Man såg en risk i att moderniseringen av landet skulle leda till en sekularisering motsvarande den som skedde i Turkiet, brödraskapet ville istället använda Islam för att utveckla samhället. Brödraskapets framgångar berodde till stor del på att man kombinerade klassfrågor med religionen, de fattiga massorna var ofta

analfabeter som satte stor vikt vid traditionen och religionen medan de såg det västerländska inflytandet som gudlöst och som anledningen till klyftorna i samhället. Den rika överklassen följde ofta ett mer västerländskt levnadssätt, så motsättningen kom till stor del att stå mellan klasserna. De mest tongivande ledarna för brödraskapet kom dock ofta ur medelklassen och från akademiker som oroades av samhällets utveckling och såg stora orättvisor breda ut sig. Vid den här tiden 1928-1949 var Hassan Al Banna ideologisk ledare för organisationen, han hade en bakgrund som lärare och det var i den verksamheten han kom att se behov av förändring i samhället.

Från början var brödraskapet en organisation som kämpade för social rättvisa och islamiskt inflytande i samhället. Det var först år 1939 som det förvandlades till en politisk organisation. Utvecklingen berodde sannolikt på att invandringen av judar till Palestina lett till konflikter mellan judar och araber och brödraskapet såg sig då nödgade att stödja araberna.

Den politiska kärnan byggde på att Islam omfattar allt i livet, att Islam vilar på Koranen och Sunna och att dessa principer kan tillämpas på allt i samhället. Deras mål var att förverkliga sin ambition internationellt för alla muslimer. Exakt hur det skulle se ut är oklart men en minimi-definition är i alla fall att de motsatte sig allt inflytande från icke-muslimer i sina samhällen (Hedin 2001:92). Efter andra världskriget radikaliserades brödraskapet, sannolikt till följd av FN:s beslut om att upprätta den judiska staten Israel och de konflikter som följde efter beslutet.

1948 upplöstes organisationen formellt men verksamheten fortsatte ändå, en omvandling till en mer fredlig politisk organisation inleddes och en ny ledare tillsattes efter att Hassan Al Banna mördats 1949. År 1952 tog Nasser makten i landet vilket ledde till en återradikalisering av brödraskapet. 1954 försökte medlemmar ur muslimska brödraskapet att mörda Nasser, vilket ledde till att organisationen förbjöds i Egypten. Under den här perioden på 1950-talet leddes brödraskapet av Sayyid Qutb, han var organisationens huvudideolog och hade en bakgrund som författare. Hans fängslades för sina texter och radikaliserades ytterligare i fängelse tills han tillslut avrättades 1966. I slutet av 1960-talet när Nasser ställning försvagades i landet kom dock organisationen att bli mer inflytelserik igen (Hedin 2001:94f). Under Hosni Mubaraks regim har Muslimska brödraskapet haft viss frihet att verka som en social organisation, men de har förbjudits att verka öppet politiskt (Hedin 2001:98).

En kärna som inte förändrats över tid är idén i att islam inte enbart ses som en religion, utan mer som en total samhällsordning. Religionen ses därmed inte som något privat för individen, utan den har betydelse för allt som har relevans för människan, det offentliga liksom det privata. Det har tillämpats konkret av brödraskapet genom att de haft verksamheter inom många olika områden som sociala projekt för fattiga, utbildningsprojekt och idrottsföreningar, liksom ekonomiska projekt och politisk verksamhet. Detta har hela tiden förenats med en religiös praktik som ger rörelsen en folklig förankring i de breda folklagren i samhället (Hjärpe 2010:70f).

Under det som kommit att kallas ”den Arabiska våren” avsattes Egyptens tidigare ledare Hosni Mubarak från presidentposten vilket lämnade ett politiskt tomrum. Egyptens politiska system hade länge förtryckt oppositionen i landet, vilket lett till att det saknades något självklart regeringsalternativ. Det närmaste som fanns var Muslimska brödraskapet som visserligen hade varit förbjudna att verka politiskt under det tidigare styret, men som ändå hade funnits representerat i parlamentet genom så kallade ”fria kandidater”. Brödraskapet var därför välorganiserat och stark på grund av att det upprätthållits på sin sociala och religiösa verksamhet som inte var förbjuden. Det har gynnat brödraskapet i den politiska process som påbörjats efter protesterna i Egypten år 2011 som ledde till den tidigare presidenten Mubaraks fall från makten. Sannolikt hjälpte det dem att ta makten då de var den enda stora grupp som fanns organiserad i landet när den sittande regimen föll Kenan Malik beskrev det som att brödraskapet hade demokratiska framgångar mycket på grund av avsaknaden av alternativ (The Guardian 2011-01-31).

5.2 Muslimska brödraskapets ideologi

5.2.1 Grundvärderingar

Det muslimska brödraskapets grundvärderingar kan svårligen låta sig förklaras utan att nämna vilka maktfaktorer som är de viktigaste i brödraskapets världsbild. Egypten är det land där brödraskapet uppstår som en reaktion mot en främmande makts inflytande. Islam är dess grundpelare, religionen ska ha lösningarna på samhällets problem och Västvärlden är ”den andre”, den som står för samhällets orättvisor och dekadens (Mitchell. 1969:209).

Liksom många islamistiska rörelser anser muslimska brödrskapet att den muslimska världens förfall startade efter de första fyra ”rättleda kaliferna” som styrde muslimerna efter profeten Muhammeds bortgång. Deras styre anses av många islamister som den sanna bilden av det islamiska samhället. Detta samhälle ska ha präglats av rättvisa och enighet människor emellan, skapad av de band som religionen gav människorna. Ekonomisk rättvisa rådde och människor delade jämlikt på rättigheter och skyldigheter i samhället. Efter de fyra första kalifernas tid tog Umayyad-dynastin vid och band makten i samhället kring kungafamiljen, men enligt Brödrskapet saknade de känslan för det sanna Islam. En viktig grundvärdering är följaktligen att man anser att det finns en ursprunglig tolkning av Islam som kan ligga till grund för ett perfekt samhälle och dess politiska utformning.

Den nuvarande grunden för brödrskapet hänvisar inte i lika hög grad direkt tillbaka till den historiska bilden av kalifernas tid, men den präglas fortfarande av en stark tilltro till Islam som en framgångsfaktor för samhället. De utmålar fortfarande Västerlandet och sionismen som sin motståndare och anledning till Egyptens problem på många områden. Men bilden av kalifernas tid som ideal har bytts ut av ett politiskt ideal som präglas av parlamentarisk demokrati. (The Founding Statement of the Freedom and Justice Party 2011).

Vid tiden för Muslimska brödrskapets bildande var Egypten utsatt för stor politisk påverkan från Storbritannien, vilket är bakgrunden till att brödrskapet sätter Egyptens politiska självständighet som ett överordnat värde. De kritiserade även religiösa ledare i landet för att inte ha gjort motstånd mot ockupationsmakten. De menade att om inte de religiösa gjorde sig hörda i kampen för frihet så fanns det ingen annan kvar som kunde göra det (Mitchell 1969:213). Muslimska brödrskapet menar att Egyptens betydelse för islam är särskilt viktig framför andra länder. Detta på grund av att de ser Egypten som centrum för mänsklighetens äldsta civilisation. För att Egypten har varit ett så starkt centrum för islam under så lång tid, att de stått emot korsfarare och andra som hotat islam. Därför menar de att Egypten måste vara ledande i att föra islam tillbaka till dess forna storhet. Men för att nå dit måste först Egypten som nation återhämta sig från det förfall som drabbat nationen, liksom det drabbat resten av den muslimska världen i form av imperialism orsakad av västerlandet. En imperialism som sågs som tvådelat, dels som en yttre påverkan från ockupationsmakter genom direkt påverkan och förtryck. Men även genom en inre påverkan genom att de officiella ledarna i landet, både offentliga och religiösa föll för den västerländska påverkan och på eget bevåg arbetade för ett korrupt samhälle (Mitchell 1969:218ff).

I dagsläget framhåller brödrskapet att Egypten befinner sig i ett moraliskt förfall på grund av att de har tjänat västerländska och sionistiska intressen under lång tid. De vill skapa ett Egypten som kan verka fritt i förhållande till västvärlden vilket de gör klart i manifestet. (The Founding Statement of the Freedom and Justice Party 2011).

Muslimska brödrskapet har en ide om att islam och Västerlandet utgör två motsatta civilisationer som består av två separata och oförenliga kulturer, i stil med den bild som givits av Huntington i boken "Clash of Civilizations". Enligt detta synsätt är människans kulturella tillhörighet av direkt betydelse för dess normer och beteenden (Hjärpe 2010:71). Brödrskapet var medvetna om skillnaden mellan den liberala och den kommunistiska uppdelningen av Västvärlden men såg den ändå som en enhet. De studerade även västvärlden på två olika arenor, dess beteende inom västvärlden och dess gärningar i icke-västliga länder. Från den liberala sidan med hänseende på England och USA såg brödrskapet kvalitéter på så vis att de tillät arbetare att förena sig för att kämpa för sina villkor, den demokratiska processen var välfungerande och den kunde vis stora kvalitéter på områden som rättvisa och jämlikhet. Dess nackdelar var att demokratin hade korrumpat människorna och lett till en orimlig individualism. Detta i sin tur har lett till motsättningar mellan människor och klasser. Och vidare till ett socialt kaos där den traditionella familjen förstörts. Medan den kommunistiska sidan hade sina kvalitéter på områden som, omsorg om de fattiga, gemensamt ansvarstagande för alla samhällsklasser och ett sätt att inordna alla människor i ett gemensamt broderskap. Men samtidigt drogs med nackdelar som politiskt förtryck mot sina egna medborgare och förnekande av yttrandefrihet. Dessutom menade brödrskapet att Rysslands bild av jämlikhet var alldeles för materialistiskt präglad. Och slutligen var den kommunistiska idén om en ateistisk värld otänkbar (Mitchell 1969: 224ff).

Det är heller inte orimligt att tänka sig att stora delar av aversionerna mot västvärlden grundar sig i den kolonialisering den muslimska världen varit utsatt för av vissa länder i väst, i Egyptens fall gäller det britterna. Även om britternas formella ockupation av Egypten upphörde år 1922 hade britterna fortsatt stort inflytande i landet. Så brödrskapet uppstod i en tid då Egypten stod under starkt kolonialistiskt inflytande, vilket ledde till att den formades som en motståndsrörelse mot västerländskt inflytande. Den var också mycket aktiv i den Egyptiska revolutionen 1952 då de "Fria officerarna" med ledaren Gamal Abdel Nasser gjorde uppror mot kung Farouk (Mitchell 1969:88ff).

Brödraskapets nuvarande hållning till väst framgår av följande citat från deras politiska manifest. Där syns att deras syn på förhållandet till väst präglas av en stor misstänksamhet.

...we recognize that the reasons for the suffering of our people and our nation from the tyranny, injustice and corruption (which has surpassed the imagination and led to defeating and humiliating the people as well as looting the wealth of the country and turning it into a dependent state serving the Western and Zionist polices) have included the death of conscience, corruption of morals and forgetting about the Last Day and the negligence of Allah's teachings and orders among the rulers of this country. (The Founding Statement of the Freedom and Justice Party 2011)

En central ide i Muslimska brödraskapets ideologi är att islam inte enbart ska ses som en religion, utan mer som en total samhällsordning. Religionen ses därmed inte som något privat för individen, utan den har betydelse för allt som har relevans för människan, det offentliga liksom det privata. Det tillämpas konkret av brödraskapet genom att de har verksamheter inom många olika områden som sociala projekt för fattiga, utbildningsprojekt och idrottsföreningar, liksom ekonomiska projekt och politisk verksamhet. Detta förenas hela tiden med en religiös praktik som ger rörelsen en folklig förankring i de breda folklagren i samhället (Hjärpe 2010:70f).

Grundaren Hassan al Banna hade också en vision om ett enat islam i en muslimsk *umma*, vilket kan beskrivas som en muslimsk nation. Detta utifrån en panislamistisk modell. Han betonade att alla muslimer hör samman i en enhet oberoende av nationalitet eller etnicitet. Tanken är att de alla ska kunna förenas i kampen mot västerlandet.

En fråga med stor symbolisk betydelse har varit att sharia ska tillämpas inom rättssystemet. Sharia är en islamisk rättstradition som beskriver lagar och regler som muslimer ska följa och även straff för de som bryter mot lagarna. Tolkningen av dessa regler präglas dock inte av samsyn vilket öppnar för egna tolkningar, vilket brödraskapet försökt göra. De förespråkar inte den traditionella tillämpningen på alla områden, som till exempel tillämpades av talibanregimen i Afghanistan innan år 2001. Brödraskapet förespråkar istället

Sharia kombinerat med *ijtihad* vilket betyder nytolkning. Tanken är alltså att den traditionella lagtolkningen ska utvecklas för att fungera i en modern välfärdsstat. Jan Hjärpe menar att det lite cyniskt kan beskrivas som att brödrskapet främst vill använda den gamla traditionella terminologin från den islamiska traditionen. Men att lagarnas innehåll ska anpassas till de förhållanden som råder i ett modernt samhälle (Hjärpe 2010:72).

En av de mest centrala för att inte säga den mest centrala idén i Muslimska brödrskapets ideologi är att lösningen på samhällets problem står att finna i islam. Målet är därför att återgå till en samhällsordning där islam genomsyrar alla delar av samhället. I dagsläget är den muslimska världen förödmjukad och präglad av tillbakagång (Mitchell 1969:232ff). Den är dessutom korrumpad av västerländska värderingar, som samhällets institutioner inte kunnat stå emot. Hassan al Banna beskrev det själv som:

We believe the provisions of Islam and its teachings are all inclusive, encompassing the affairs of the people in this world and the hereafter. And those who think that these teachings are concerned only with the spiritual or ritualistic aspects are mistaken in this belief because Islam is a faith and a ritual, a nation (watan) and a nationality, a religion and a state, spirit and deed, holy texts and swords... The glorious Qur'an.. considers(these things) to be the core of Islam and its essence... (Mitchell 1969:233)

Islam beskrivs som en religion som fört fram samma budskap om gemenskap mellan samhällsklasser, social rättvisa, frihet jämlikhet och broderskap 1300 år innan dessa idéer fördes fram under den franska och ryska revolutionen (Mitchell 1969:233).

Tanken om Islam som en grundläggande del i samhället på så vis att Sharia ska ligga till grund för lagstiftningen i samhället är fortfarande central i brödrskapets ideologi. De menar att Islam fungerar som en ”inre” påverkan av samhället på så vis att människorna påverkas individuellt i positiv riktning. Det ska sedan i förlängningen leda till en positiv utveckling för kollektivet vilket beskrivs i manifestet

Therefore, the first component in the program of our party supports the purification of the soul, cleansing the hearts, promoting the sublime feelings and refining the attitudes through calling for the commitment to worshipping and adhering to good

manners and sociability, as well as recalling Allah and the Last Day, so as to awaken the consciences and enhancing a consistent self-monitoring in every person, and thus enriching and fostering the values ??of virtue in the souls and siding away and abolishing the evil motives, as well as to create the sound climate that advocates righteousness, and provide a good example to follow and using the school, the home, the mosque and the church as well as the media to do so. (The Founding Statement of the Freedom and Justice Party 2011).

Brödraskapet förespråkar också en typ av modernisering av Islam, där de kritiserat *Ulama*, det vill säga de lärda från al Azhar universitetet i Kairo. Al Azhar anses vara en teologisk och rättslig auktoritet inom Islam. Kritiken har bestått i att brödraskapet sett problem i de studier de lärda ägnat sig åt inom akademien.

Its failure to bring Islam abreast of the times was pinpointed and most readily observable in its medieval system of learning: stagnant teaching; in the absence of new learning and research; reliance on memory instead of reasoning; the study of ancient and obsolete texts without reference to modern disciplines and new techniques. Banna notes that the failure of the Azhar was that it graduated religious literates, not... spiritual guides. The Azhar ulama are thus seen as inefficient teachers of an irrelevant doctrine (Mitchell 1969:213).

Muslimska brödraskapet förespråkar alltså en aktiv teologisk debatt utifrån moderna samhällsförhållanden, som ger möjlighet att tolka Koranen och Sunna utifrån moderna förhållanden för att kunna hålla Islam levande i det moderna samhället. De förespråkar också en skola som ska verka i större utsträckning för att lära ut förmåga till reflektion och analys, än till att främja utantillkunskaper av gamla texter.

I dagsläget beskriver brödraskapet al Azhar som en drivande kraft som ska utnyttjas för att ge vägledning åt människor i den muslimska världen. Men universitetet ska verka som en enande kraft för alla muslimer i framtiden.

We also believe that Al-Azhar should occupy its due position as a principal guide for the people of the Muslim world. Al-Azhar is to be the best ambassador, representing Egypt and aiming to strengthen relations with Muslim peoples and

their governments so as to support positive cooperation on all levels. (The Founding Statement of the Freedom and Justice Party 2011).

5.2.2 Människosyn

För att undersöka brödrskapets människosyn har jag i brist på material som explicit behandlar ämnet, fokuserat på att undersöka Islams syn på människan. Då brödrskapet förordar ett islamistiskt samhälle är det inte orimligt att undersöka vad Islam säger om den här typen av grundläggande frågor om människans natur.

En grundsyn inom Islam är att människan är skapad av Gud för att ta hand om jorden, människan har följaktligen fått ett uppdrag och ett ansvar att förvalta jorden på ett ansvarsfullt sätt. Människan är inte Guds avbild men däremot Guds ställföreträdare på jorden. Islam skiljer sig från den kristna föreställningen där människan genom syndafallet är befläckt med arvsynen. Enligt Islam förlät Gud Adam och Eva för att ha ätit av visdomens frukt. Människan är alltså inte naturligt syndfull enligt Islam, utan människan har istället en fri vilja som ger henne möjlighet att göra både ont och gott. Det är människans eget ansvar att göra det rätta. Islam menar att alla människor föds som goda men att de kan förledas till att inte följa Guds väg (Roald 2004:161f).

En mycket omdiskuterad fråga när Islam diskuteras är synen på kvinnan, för att kvinnor ofta har en mycket eftersatt roll i de muslimska samhällenas offentliga liv. Det råder inte någon enighet kring varför det är på det viset, om det beror på Islam eller om det har andra orsaker. De som vill försvara Islam menar att det inte har med religionen att göra utan att det beror på att muslimska samhällen ofta är patriarkala och att männen använder religiösa texter för att rättfärdiga de patriarkala strukturerna snarare än att det är de religiösa texterna i sig som ger upphov till strukturerna. Men Islam brukar ofta förespråka att kvinnor och män har skilda uppgifter i livet, vilket även avspeglar sig i den muslimska feminismen som ofta förespråkar en typ av särartsfeminism. Trots den traditionella synen på könsrollerna har utbildning för både kvinnor och män varit viktigt för Muslimska brödrskapet, möjligen för att flera av dess främsta ledare och ideologer har bakgrunder som lärare (Hedin 2001:209ff).

Slutsatsen är att Islam har en positiv syn på människans natur, som leder till en tro på att människan under de rätta omständigheterna har förmågan att leva rättfärdigt och göra gott. Det hänger på många sätt samman med den syn brödrskapet har på många områden. Brödrskapet menar till exempel att människan när hon lever enligt Islam automatiskt kommer att göra goda handlingar som att ta hand om de svagare och ta hänsyn till jorden. Män och kvinnor har olika uppgifter i livet där männen tar större plats i det offentliga samhället. Det anses naturligt att ledaren för familjen, landet etcetera är man.

I dagsläget förordar brödrskapet en politik där de har en positiv människosyn i vilken de menar att individerna i samhället kan utvecklas till goda och rättfärdiga människor genom religionen. De menar att Gud har skapat människan som den främsta av alla varelser på jorden, vilket även innebär att alla människor har rätt till ett värdigt liv. Samhället har dessutom en skyldighet att skapa förutsättningar för detta, exempelvis genom att garantera att alla människor ska ha rätt till god sjukvård (The Founding Statement of the Freedom and Justice Party 2011).

5.2.3 Viktigaste enhet i samhället

Muslimska brödrskapets syn på vad som är den viktigaste enheten i samhället finns det inte mycket skrivet om i direkta ordalag. Därför är man tvungen att lägga samman deras prioriterade politiska områden och deras grundvärderingar, för att avgöra vad dessa skulle kunna utgöras av. Vi har redan undersökt deras grundvärderingar. Där har vi funnit att nationen och den nationella självständigheten har en mycket framskjuten betydelse, liksom att religionen är bärande för samhällets funktioner. Man skulle därmed kunna tänka sig att dessa enheter utgör de viktigaste i samhället enligt brödrskapet. Religionen i sig har ett egenvärde på så vis att människan är satt att leva efter guds lagar och hedra Gud, samtidigt som de ser religionen som ett verktyg för människan att leva i ett perfekt samhälle. Den nationella självständigheten är nödvändig för att kunna förkasta allt västligt och ickemuslimsk inflytande som skulle kunna ”förorena” det rent islamiska samhället.

Religionen är följaktligen den viktigaste beståndsdel i samhället enligt det muslimska brödrskapet. Om den respekteras till fullo och alltid sätts främst kommer man att få det perfekta och rättfärdiga samhälle som kommer gynna alla människor. Även om religionen har konkurrens av nationen som den viktigaste enheten i samhället.

Då brödrskapet numera menar att alla människor i Egypten måste vara beredda att offra sina personliga intressen till förmån för nationens och det Egyptiska folkets allmänna bästa (The Founding Statement of the Freedom and Justice Party 2011). Det är dock inte orimligt att tänka sig att nationens suveränitet är viktig för att kunna nå självständighet från icke-muslimskt inflytande.

5.2.4 Metoder för samhällsförändring

När det kommer till brödrskapets metoder för samhällsförändring är det särskilt svårt att ge ett tydligt svar, då metoderna som förespråkats har skiftat beroende på vilken tid och i vilken situation det handlat om. Brödrskapets huvudsakliga verksamhet har inte heller varit politisk utan har till stor del bestått av olika typer av social verksamhet. Som att driva skolor och föreningar för folkbildning. Utifrån det kan man tänka sig att deras metod för samhällsförändring är av det långsammare slaget, vilket bör innefatta mer demokratiska former för reformering av samhället (Larsson.2006:24). Organisationen bör inte ses som en direkt våldsrevolutionär rörelse med tanke på de stora delar av organisationen som absolut inte förespråkar användandet av våld på något vis. Men Muslimska brödrskapet har under sin existens splittrats mellan olika mindre grupper med olika politiska uppfattningar och även olika uppfattningar om hur den politiska förändringen bör genomföras (Hedin 2001:97). Dessutom har de mest militanta personerna kritiserat brödrskapet för sin vilja att förhandla med den sittande makten. Dessa har då brutit sig ur organisationen och skapat små militanta grupper, men dessa är inte att betrakta som delar av det Muslimska brödrskapet utan snarare som motståndare till organisationen (Hjärpe 2010:69). Richard P. Mitchell beskriver brödrskapets förhållande till våldsanvändning på följande sätt:

The very active and often violent history of the society should not obscure the fact that its ideas and non-political activity were to most members the most important part of their membership and. To even the most political of them, matters of vivid concern. While it spent much time doing battle with the government, it spent even more in the service of the multiple needs of its members, not the least of which were "ideological. (Mitchell 1969)

Medlemmar Muslimska brödrskapet har deltagit militärt under den Egyptiska revolutionen 1952, då de stödde de fria officerarnas kamp mot den sittande kung Faruk (Mitchell 1969:88ff). Och brödrskapet har anklagats och straffats för terroråd i Egypten, men huruvida de faktiskt varit skyldiga i alla fall är omtvistat. Men att brödrskapet använt våld mot politiska meningsmotståndare kan ses som klarlagt. Frågan som kvarstår är dock vad Muslimska brödrskapets ideologi säger om användande av politiskt våld, för att svara på det kommer jag att fokusera särskilt på Sayyid Qutb, en viktig ideolog inom organisationen som haft stor betydelse för islamistiska rörelsers syn på våldsanvändning.

Sayyid Qutb framträdde som organisationens stora ideolog under 1950-talet och tog med tiden vid som ideologisk ledare efter att Hassan al-Banna dödats år 1949. Innan dess hade han varit skönlitterär författare, men han var liksom al-Banna lärare i grunden. Till en början Sayyid Qutb stödde ”de fria officerarna”. Men efter ett mordförsök på president Nasser dömdes han till 15 års fängelse, där han torterades svårt. Under tiden i fängelse radikaliserades Qutb på grund av det våld han bevittnade att regimen använde mot sina motståndare. Han kom fram till slutsatsen att det är legitimt att använda våld för att bekämpa ogudaktiga regimer, en slutsats som har tolkats olika av olika grupper. Många militanta grupper har tagit hans texter som intäkt för att rättfärdiga ”jihad”, heligt krig”. Det är dock oklart vad Sayyid Qutbs kulle säga om användandet av terroraktioner som skadar oskyldiga människor, med tanke på att han tog tio år innan jihadistiska organisationer började använda hans texter i sina ideologiska program. Att han menade att man kunde använda vapen i kampen för att skapa ett bättre samhälle är dock klarlagt (Hedin 2001:245). Efter en kort stund i frihet anklagades han för förberedelse till statskupp och dömdes till döden år 1966 (Hjärpe 2010:65ff).

Mohammed Zahid och Michel Medley beskriver dock hur brödrskapet försökt utnyttja den politiska processen som den var konstruerad under Husni Mubaraks styre innan år 2011. De jämför brödrskapets verksamhet i Sudan och Egypten för att avgöra huruvida islamismen kan vara kompatibel med liberala demokratiska system. Deras slutsats är att den i Egypten tycks fungera väl medan det inte gör det i Sudan, den här undersökningen är dock gjord år 2006 när det var förbjudet med religiösa partier och kandidater från brödrskapet endast kunde kandidera som fria kandidater till parlamentet (*Review of African Political Economy 2006*). Brödrskapet har också varit mycket pragmatiska i sina politiska strategier, trots att de ofta blivit kritiserade dels för att vara extrema men också för att vara eftergiven mot

regeringsmakten. Därför är det inte helt säkert att brödrskapet måste vara förhandlingsvilliga i politiken, de skulle mycket väl kunna ta till oparlamentariska åtgärder för att gripa makten (Eickelman & Piscatori 1996:132).

I dagsläget bedriver Muslimska brödrskapet demokratisk partiverksamhet för att nå inflytande i samhället, så den demokratiska processen är deras grundläggande metod för samhällsförändring. Men med den makten vill de göra vissa bestämda saker och använda vissa metoder för att förändra samhället. De vill satsa på Egyptisk vapenproduktion för att kunna få ett starkt och oberoende försvar, som kan säkerställa nationellt oberoende gentemot västländerna och även säkra mot invasion i landet. Men de ser även religionen som ett medel för förändring på så vis att den ska påverka människor att leva rättfärdiga liv. De menar att ett liv i enighet med religionen exempelvis skulle kunna motverka korruptionen i samhället (The Founding Statement of the Freedom and Justice Party 2011).

Slutsatsen är dock att Muslimska brödrskapet huvudsakligen vill genomföra politiska förändringar med ickevålds-metoder. Dessa kan utgöras av deltagande i demokratiska processer. Vilket de beskriver:

Dialogue is the way to achieving national reconciliation and trust among the citizens, as well as achieving consensus or unanimity on the fundamental pillars of the constitutional legitimacy of the political system; such legitimacy should be held higher and above the aspects of political competition. (The Founding Statement of the Freedom and Justice Party 2011).

Men på grund av att föreningen varit förbjuden att verka politiskt i Egypten under lång tid har den också funnit andra vägar. Exempelvis att mobilisera de breda folklagren genom sin stora sociala verksamhet. Det kan möjligen hänga samman med brödrskapets bild av Islam som någonting som behandlar samhället i sin helhet, inte bara religiöst eller politiskt.

5.2.5 Politisk styrelseform

Det är ett par olika bilder av den politiska styrelseformen som framträder när man studerar brödrskapet närmare. Gemensamt för dem är att de inkluderar en folklig representation i den politiska processen.

I egenskap av islamistisk rörelse förespråkar brödrskapet en islamisk stat, som styrs enligt en islamisk modell som inte är helt olik den parlamentariska modellen. Tanken är att folket ska kunna välja representanter till ett parlament, som här kallas ”rådslagsförsamling eller *majlis ash-shura* på arabiska. Hassan al-Banna menade att man skulle ta med två olika typer av människor i rådet. Rättslärda män med allmän erfarenhet och män som redan praktiserar ledarskap som på andra områden som inom familjen stam-ledare och inom mindre organisationer. Han menade att val bara var önskvärda om de ledde till valet av sådana män (Mitchell 1969:248f).

Parlamentet utser statens överhuvud som är ansvarig inför församlingen. Parlamentet stiftar även lagarna, dessa måste dock grundas i Sharia (Hjärpe 2010:72). En närmare beskrivning av statsskickets utformning är dock att ledaren måste vara en muslimsk man, då han ska fungera som både politisk och religiös ledare för alla muslimer i landet (*Texas International Law Journal 2010*). Ledaren måste också vara både fysiskt och psykiskt frisk och lärd inom islamisk rättstillämpning. Han kan tillsättas på livstid så länge han håller hälsan för att styra. Han ska verka som en utförare av folkets vilja och alltid ha folkets bästa i åtanke. Exakt hur ledaren ska tillsättas finns det inga tydliga riktlinjer för utan det kan ske på ett sätt som folket kommer överens om i det enskilda fallet. Men ett förslag har förts fram för hur utnämningen kan gå till i tre steg. Det första är att en kandidat föreslås, antingen av den tidigare ledaren eller av det styrande rådet. Det andra är att man röstar om kandidaten. Det tredje är att ledaren får svära ett leda landet enligt Koranen och Sunna, och rådet svär att lyda ledaren så länge han styr enligt de religiösa lagarna. Folket i sin tur är bundna av sina företrädares löfte om lydnad (Mitchell 1969:246f). Ledarens huvudsakliga uppgifter är att säkerställa att ”Islam upprätthålls” och att islams lagar efterlevs, vilket automatiskt innebär att man säkerställer allmän välfärd enligt ideologin. Ledaren ska dessutom alltid ta intryck av det styrande rådet

Men den politiska styrelseform brödrskapet förespråkar innehåller fler inslag som skiljer den starkt från en parlamentarisk demokrati. Hassan al-Banna såg de politiska partierna i landet som korrupta organisationer, där dess medlemmar arbetade för sitt eget bäst och sin personliga vinning i större utsträckning än vad de verkade för att främja befolkningens bästa som helhet. Ett system med flera partier ses dessutom som splittrande i kampen mot den västerländska imperialismen, vilket leder till sämre framgångar än vad ett enat Egypten skulle kunna åstadkomma (Commins 1994:135). Han menade att samhället skulle styras enligt

en ”muslimsk ordning” där folket skulle underkasta sig en rättvis ledare som regerar med stöd av förnuftiga rådgivare, dessa ska också kunna avsättas om de styrda inte är nöjda med ledningen (Rippin 2005:236).

Lagstiftningen i landet måste grundas på Sharia, vad Sharia är beskrivs i Koranen och i Muhammeds Sunna, berättelser om hur Profeten levde och verkade. Koranen som består av ca 6000 verser har ca 500 som behandlar lagfrågor, dessa verser bör vara gällande i lagstiftningen i alla tider. Däremot är Sunnan som innehåller historier skrivna långt tillbaka i tiden opålitliga som källor i många fall och bör därför kunna avfärdas och diskuteras, liksom man bör kunna skriva nya texter som försöker förklara hur lagarna i Koranen bör tolkas på bästa sätt i ett modernt samhälle (Mitchell 1969:235ff).

På senare tid har dock brödrskapet framfört planer på en styrelseform beskriven med mer västerländskt demokratiska begrepp som skiljer sig i många avseenden från det system som förespråkats tidigare. De vill ha ett styre i Egypten en form av styrelseskick där en president är statschef, det finns en regering, ett parlament och olika nivåer av lokalt självstyre. Någon närmare beskrivning av hur systemet ska se ut vad gäller utnämning och maktindelning framgår inte tydligare, mer än att de menar att maktindelningen mellan den politiska och den dömande makten måste stärkas. De vill dessutom ha press- och yttrandefrihet.

We are working to rebuild state institutions on the basis of a strong and sound commitment to the will of the free Egyptian people, including the institution of the presidency, the government, parliament and local councils, and we work to establish institutions of civil society; trade unions, public groups, associations and human rights organizations to enhance the unity of the national fabric and induce a united coherent and solid fusion within the community. We aspire to get everyone in the nation working as part of a team, seeking to achieve the hopes and goals of Egypt in the battle of renaissance and construction. (The Founding Statement of the Freedom and Justice Party 2011).

Detta är en stor förändring av brödrskapets bild av hur den politiska styrelseformen bör inrättas. Det som finns kvar är däremot den starka kopplingen till civilsamhället och vikten av att förändring måste ske i de breda folklagren. I form av exempelvis fackligt- och

föreningsarbete.

De förespråkar även en fri media gällande både tv och tidningar, men det är vissa oklarheter på vissa punkter. De menar att de vill att pressen ska säkerställa en etisk kontroll innan utgivning och förbjuda utländska ekonomiska intressen i landets medier.

Updating the Charter of the Press to ensure real commitment by Egyptian newspapers to ethical controls and the rejection of foreign funding of Egyptian newspapers. (The Freedom and Justice Party platform 2011).

5.2.6 Ekonomisk organisation

Brödraskapets syn på samhällets ekonomiska organisation är varken socialistisk eller kapitalistisk i strikt bemärkelse. Utan även här visar det sig hur brödraskapet menar att Islam är ett system för alla delar av samhället. Bilden av det ekonomiska systemet är inte tydligt beskriven. Grunden är dock att den privata äganderätten inte ska ifrågasättas, en typ av marknadsekonomiskt system ska finnas men får inte skapa orättvisa människor emellan. Det verkar som att de vill bygga det ekonomiska systemet på att alla människor när de lever enligt Islam kommer att handla på ett ”rättfärdigt” sätt och att alla kommer att ta hand om varandra. Det arabiska ordet för det islamiska ekonomiska systemet är *ishtirakiya* och betyder ungefär välfärdssamhälle. Det behöver inte någonting att göra med att samhället måste äga produktionsmedlen.

Från Islam kommer en bild av att människan är skapad av Gud som Guds ”ställföreträdare” eller ”förvaltare” (Sura 2:28-30) och personlig egendom är anförtrott människan av Gud. Människan måste därmed förvalta egendomen med hänsyn till Guds vilja och med ansvar för andra. Det betyder exempelvis att muslimer måste betala *zakat*, en skatt på 2,5 % av sina förtjänster för att hjälpa de fattiga. Muslimer får inte heller ta ränta när de lånar ut pengar, de har därför andra sätt att gå runt det exempelvis genom partnerskap i affären eller genom att helt enkelt kalla räntan för avgift. Exakt hur brödraskapet vill utforma banksystemet har jag inte funnit svar på. Men man kan mycket väl tänka sig att det skulle utformas på islamiskt vis enligt någon av de angivna modellerna. Samtidigt menar man att det är viktigt att ta hänsyn till naturen då denna också är anförtrodd av Gud, människan har därför inte rätt att exploatera naturen på ett sätt som förstör den (Hjärpe 2010:72).

Den information om Muslimska brödraskapets syn på det ekonomiska systemet som finns tydligast angiven är den som förts fram av Sayyid Qutb. Man bör dock ha i åtanke att han dog år 1966 och därför behöver han inte vara representativ för brödraskapet i alla tider eller ens för brödraskapet i stort, trots att han anses som en av dess två viktigaste ideologer. Hans bidrag till brödraskapets ideologi anses också som mycket svåra att kritisera på grund av hans höga status som ”martyren”. Qutb beskriver den islamiska staten som välfärdssamhälle som garanterade pensioner till de äldre, det innefattade även judar och kristna som var medborgare med jämlika rättigheter. Han menade att den tidiga kalifen Umar ansåg att alla medborgares grundläggande ekonomiska behov måste tillgodoses så att de täcker de dagliga utgifterna (Qutb 1993:63).

Qutb vill dock inte att detta ska jämföras med socialism utan han menar att det är ett helt annat system grundat på Islam och att de båda inte har något med varandra att göra (Hedin 2001:160f).

Idag förespråkar brödraskapet ett ekonomiskt system där staten ska garantera en grundläggande inkomst så att alla människor kan leva ett värdigt liv. Men de vill samtidigt garantera den privata äganderätten. De vill dessutom ha starka fackföreningar som kan organisera arbetarna i samhället (The Founding Statement of the Freedom and Justice Party 2011).

5.2.7 Utopi

Det samhälle som slutligen ska uppstå enligt Muslimska brödraskapets ideologi är ett islamiskt samhälle, exakt vad som kännetecknar ett sådant är inte helt entydigt. Men det grundar sig i den bild muslimer har av Islams första tid under de fyra rättledda kaliferna som styrde efter profeten Muhammeds bortgång. Den enda tiden i historien som inte präglats av *djahiliya*, den okunnighet som präglade världen innan koranens budskap förmedlades till människan. Och som åter tagit över den muslimska världen succesivt efter de fyra första kalifernas tid. Det moderna brödraskapet har en bild av att det samhället kan återskapas i en modern välfärdsstat av islamisk modell.

Till att börja med innehåller det utopiska samhället enligt Muslimska brödrskapet ett islamiskt styrelseskick. Det är inordnat på det vis som finns beskrivet under avsnittet ”politisk styrelseform”, ett samhälle som styrs av en muslimsk ledare som regerar med stöd av en form av parlament, parlamentet utses av folket och kan avsättas av folket.

Ekonomi är ordnad efter ett system där människan tar hänsyn till naturens resurser när hon organiserar sin konsumtion, följaktligen en typ av ekologism som motiveras av respekt inför guds skapelse. Människan ska förutom att ta hänsyn till naturen även visa solidaritet med sina medmänniskor. Hon ska veta att allt hon äger är en gåva från Gud och om hon har mycket och en annan människa saknar det nödvändigaste ska hon dela med sig av sina tillgångar. Det ska ske genom att människan lever ett liv där vördnaden för Gud är det högsta värdet i livet. Staten ska även se till att organisera ett system för att hjälpa de människor som inte kan försörja sig själva.

Den muslimska staten grundas på att Sharia är grundläggande för landets lagar. Det kan förklaras med att brödrskapet anser det vara omöjligt att skapa ett islamiskt och rättfärdigt samhälle om lagstiftningen i landet skiljs från den gudomliga lagen så som den uppenbarats från Gud, den offentliga lagen blir i så fall ogudaktig.

Ett slutligt mål är också att den här samhällsordningen är den som Gud vill att människorna på jorden ska leva efter och att den ska spridas till hela den muslimska världen där alla lever som en enhet. Och i förlängningen att alla människor i världen ska omfattas av islams budskap så att systemet omfattar alla människor i världen, samt tanken om en panislamisk stat där alla muslimer enas i en gemensam stat.

I dagsläget tycks utopin präglas av i stort sett samma syn. Men nu framhålls däremot gemenskapen mellan de arabiska staterna och målet att förena alla araber tillsammans i en panarabisk stat framför målet om den panislamiska staten (The Founding Statement of the Freedom and Justice Party 2011).

6. Slutsatser om Muslimska brödrskapets ideologi

Sammanfattningsvis kan Muslimska brödrskapet i Egyptens ideologi beskrivas på följande sätt enligt de dimensioner som använts för ideologianalysen i den här undersökningen.

Deras främsta grundvärderingar är att Islam är grunden för samhällets organisation och om religionen bara tolkas på rätt sätt i förhållande till det rådande samhället kommer en perfekt samhällsordning att uppstå som både är den som Gud har menat för människan och den som är bäst för människans välmående. De menar att västvärlden, dess kultur och politisk/ekonomiska inflytande hindrar utvecklingen av det islamiska samhället. Av det följer en nationalistisk tanke om att Egypten måste slå sig fritt från västligt inflytande för att kunna leda den muslimska världen i en islamisk samhällsutveckling skild från västligt inflytande.

Människosynen följer av en islamisk bild av människan som skapad av Gud och satt på jorden som förvaltare av jorden som Gud skapat. Synen på människan är i grunden positiv på så vis att människan i grunden är god, men har en fri vilja vilket kan leda till snedsteg. Guds budskap till människan är en vägvisare. Män och kvinnor har olika roller i samhället där mannens tar en större plats i offentligheten medan kvinnan har ett större ansvar för barnens uppfostran och hemmets skötsel.

Den viktigaste enheten i samhället är religionen, då människan först och främst har en skyldighet att dyrka Gud som sin skapare. Tanken är att Gud vet människans bästa bättre än någon människa, så om människorna lever efter religionens regler som är instiftade av Gud kommer samhället kunna formas på ett bättre sätt än människan själv skulle kunna ordna.

Metoderna för samhällsförändring skiftar över tid fram och tillbaka mellan demokratiska metoder och väpnad revolution beroende på brödrskapets position i samhället. Men det beständiga i ideologin är att religionsutövandet i sig och människans respekt för Gud ska leda till att människorna förändrar samhället genom sina vardagliga handlingar, på så vis att alla tar hand om varandra. Respekterar den religiöst lärde ledaren och att ledaren med sin religiösa skolning kommer kunna avgöra vad som är bäst och dessutom regera för människornas gemensamma bästa och undvika att korrumpas av makt och rikedom.

Den politiska styrelseformen grundas i Sharia och har sin förebild i det första islamiska samhället på 600 - 700-talet evt. Där styrs samhället av en religiös ledare som utses av folket och har ett råd till sin hjälp för att kunna tillgodose folkets önskemål. Den religiösa lagen kan

ses som en grundlag som står över majoritetsprincipen. Folket ska kunna avsätta en orättfärdig ledare om de anser att ledaren inte styr i enlighet med Islam och för folkets bästa.

Samhällets ekonomiska organisation grundas på privat äganderätt som kombineras med ett skattesystem för att hjälpa de fattigaste i samhället, så kallad *zakat*. Alla människor ska garanteras en värdig levnadsstandard. Tanken är att systemet ska upprätthållas genom att människan i det islamiska samhället ska handla på ett så rättvist och gott sätt att detta system närmast kommer uppstå automatiskt.

Muslimska brödrskapets utopiska samhälle är uppbyggt enligt helt islamiska principer med den muslimska guldålderns samhälle i Arabien på 600 - 700-talet som förebild. Här lever människorna i ett rättvist samhälle där alla har tillgång till det nödvändigaste och samtidigt har rätt till fritt företagande. Människorna lever och handlar rättvist mot varandra på grund av att de följer Guds vilja och är hängivna Gud. I förlängningen kommer alla människor i världen att upptäcka Islam och leva i en gemensam islamisk stat.

Utifrån ideologianalysen av Muslimska brödrskapet kan man konstatera att de inte förespråkar ett samhälle som kan klassas som demokratiskt. De förespråkar en typ av välfärdssamhälle och statsskicket har demokratiska inslag men det finns alltför stora brister i utformningen för att kunna kalla ideologin demokratisk. Den största bristen är ståndpunkten att vördnaden av Gud utgör den viktigaste enheten i samhället, ställt framför individens rättigheter. Det regelverk som finns att finna Koranen är alltför omfattande för att inte inskränka mänskliga rättigheter för människorna i samhället, särskilt i fråga om jämställdheten mellan könen. Men även genom att samhällets ledare måste tillhöra det ledande religiösa skiktet i samhället. Ideologin förespråkar snarare en typ av teokrati än något som kan beskrivas som ett demokratiskt styrelseskick.

6.1 Ideologimatris

Dimensioner	Innehåll
Grundvärderingar	Ideologin bygger på en nationalistisk grund där Egypten utgör en stark drivkraft i den arabiska delen av världen. Landet måste skyddas mot

	<p>yttre påverkan.</p> <p>Egypten och Islam måste särskilt avskärmade från västerländskt inflytande som annars förstör det rena Islam. Arabvärldens problem är orsakade av västerländsk och sionistisk inflytande i samhället som förstört människornas moral.</p> <p>Islam är grundstenen som samhället ska byggas på. Att följa Islam leder till framgång. Men religionen måste ny tolkas genom Idtjihad för vara aktuell i ett modernt samhälle.</p>
Människosyn	Människan är i grunden god och med Guds vägledning kan människan skapa ett utopiskt samhälle. Men människan har också en fri vilja som kan få henne att göra fel och förledas av Satan till att synda. Alla människor har i grunden rätt till ett värdigt liv.
Viktigaste enhet i samhället	Religionen och Gud är den viktigaste enheten i samhället. Att uppfylla Guds vilja är det högsta målet att nå för människan. Religionens regler finns till för att hjälpa människan att skapa ett perfekt samhälle.
Metoder för samhällsförändring	Brödraskapet använder de metoder som krävs för att förändra samhället, inklusive användande av våld. Den grundläggande metoden är däremot att driva verksamhet på alla arenor i samhället och påverka på gräsrotsnivå för att förändra samhället.
Politisk styrelseform	Staten ska ledas av ett manligt överhuvud som är både politisk och religiös ledare för landet. Ledaren ska styra landet utifrån religionens regler, om han inte gör det eller på annat sätt styr mot folkets bästa ska han kunna avsättas. Ledaren ska väljas av folket och ha ett valt råd till sin hjälp. Styrelseformen är att betrakta som en typ av teokrati.
Ekonomisk organisation	Produktionsmedlen ska ägas av privata aktörer. Alla medborgare ska garanteras en värdig levnadsstandard som ska garanteras genom att

	människor betalar en del av sin inkomst och förmögenhet i skatt.
Utopi	Utopin är ett islamiskt samhälle uppbyggt med det arabiska samhället på 700 – talet som förebild. När samhället är uppbyggt på Islam kommer det vara gott för alla människor i det, alla kommer bli omhändertagna och den muslimska världen kommer bli överlägsen andra kulturer.

7. Diskussion om Muslimska brödraskapets demokratiska avsikter

Resultaten från ideologianalysen kommer nu att användas i en analys som söker svar på huruvida brödraskapet haft för avsikt att utveckla ett demokratiskt system i Egypten och hur deras avsikter gällande demokrati sett ut. De påståenden om brödraskapets hållning som framförs här tar stöd i de källor som redogjorts för i avsnittet empiri.

7.1 Röstberättigande

Muslimska brödraskapet beskriver att de vill ha ett system där folket utser den styrande makten, men det är oklart hur det ska gå till. De tog makten i Egypten genom fria val år 2011 men det behöver inte vara en garanti för att det var deras avsikt att även ge andra partier möjligheten att ta makten ifrån dem genom den demokratiska processen. Historiskt har de förespråkat ett system där en ledare tillsätts genom en form av val. Men de beskriver att urvalet av kandidater kan begränsas genom att den tidigare ledaren utser de möjliga kandidaterna vilket ändå får ses som en kraftig inskränkning i medborgarinflytandet men det klassas ändå inte in under den här punkten där vi undersöker vilka som är röstberättigade. Tidigare har kvinnor exkluderats från att delta i valen men det finns ingenting som tyder på att de skulle haft för avsikt att förbjuda kvinnligt valdeltagande i dagsläget. Det största frågetecknet infinner sig i deras avsikter kring intervall för valdeltagandet. Tidigare har de förespråkat en ledare som kan väljas på livstid och möjligen avsättas om folket är missnöjt med ledaren. Men hur röstandet ska gå till beskrivs inte mer än i generella termer som att

folket ska ha den yttersta makten i samhället. Vilket ändå får ses som att de haft för avsikt att ge de allra flesta medborgare rösträtt.

7.2 Tillträde till allmänna tjänster

I den här dimensionen är brödraskapets förhållande till demokratin problematisk på flera plan. Det första är att landets ledare måste vara man och dessutom troende muslim, för att ledarens uppdrag är av både politisk och religiös karaktär. Det utesluter alla kvinnor från den högsta politiska positionen. Vilket i sig innebär ett så stort undantag från regeln att det i sig betyder att brödraskapet inte uppnår kriteriet för demokrati inom den här dimensionen. Men problemet fördjupas ytterligare då det även exkluderar alla icke-muslimer från positionen. Hela Egyptens kristna befolkning som utgör ca 10 procent är därför utesluten från den högsta politiska positionen. Den högste ledarens råd ska även det utgöras av lärda troende muslimer vilket även det sätter en gräns för deltagande. Med den också sekulära och andra religiösa minoriteter. Robert Dahl beskriver att religionsfrihet inte är ett kriterium för demokrati. Men när det som i det här fallet utesluter stora delar av befolkningen från delar av den politiska sektorn, får ändå religionsfriheten en betydelse för nivån av demokrati i ett land. Även om det i sig inte utgör en dimension för demokrati utan bara har betydelse för dimensionen om att alla ska ha tillträde till allmänna tjänster.

7.3 Organisationsfrihet

Den här dimensionen är svår ge ett säkert svar på brödraskapets hållning inom. De har genom åren alltid själva verkat som organisation på många områden inom civilsamhället. De förespråkar dessutom starkt betydelsen av att samhällsförändring sker i de breda folklagren genom att människor engagerar sig för landets utveckling. Det är däremot inte helt tydligt om de med det avser att alla bör ha rätt att fritt bilda föreningar under deras eget styre. Det som talar för är att de förespråkar religionsfrihet för den kristna minoriteten. Det ger i sin tur möjlighet för de kristna i landet att organisera sig i sina kyrkliga församlingar. Men det inbegriper inte alla former av organisation och absolut inte politiska organisationer. Tidigare har organisationen beskrivit det optimala politiska systemet som ett system där människor har rätt till medbestämmande men att olika politiska partier kan leda till splittring i landet. Det väcker misstankar om att brödraskapet mycket väl skulle kunna tänka sig att förbjuda politiska motståndare för att främja politisk stabilitet. Stabilitet är absolut något som kan främja ett land utveckling men är inte en av de dimensioner som Dahl beskriver som relevanta för att mäta demokrati. Det kan alltså inte tas som intäkt för några demokratiska poäng.

Brödraskapets grundläggande ideologi tillåter inte fri partibildning. Inte heller framhävs det som ett värde i brödraskapets politiska manifest där i huvudsak folkets inflytande framhävs. De verkar inte uppmuntra partipolitisk kamp om makten i landet eller främja organisationsfriheten. Men i sitt politiska manifest förespråkar de heller inte förbud mot politiska motståndare. Huruvida de avsett uppfylla den dimensionen för demokrati är fortfarande oklar.

7.4 Yttrandefrihet

Möjligheten för befolkningen att göra sin röst hörd är mycket central i Muslimska brödraskapets ideologi. De förespråkar dels en form av representativ demokrati genom bruket av *shura* alltså ett råd som ger ledaren stöd i politiska frågor och som ledaren är ålagd att ta hänsyn till. Brödraskapet presenterar heller inte några närmre beskrivningar av vad de menar med yttrandefrihet eller om de skulle kunna tänka sig några begränsningar av den. Men det är inte otänkbart att eftersom de kan tänka sig att begränsa förekomsten av olika partier för att skydda främja stabiliteten i landet. Att de kan tänka sig inskränkningar av yttrandefriheten när det gäller yttranden som skulle kunna vara skadliga för landets stabilitet och utveckling. Det är inte heller otänkbart att de vill inskränka yttrandefriheten för att skydda Islams roll i samhället och förbjuda hädelse och dylikt. Enligt Dahl är inte religionsfrihet en faktor som är relevant för att mäta demokrati. Men även här kan man se att punkter som inte är relevanta ändå får följder för de dimensioner som är relevanta för måttet av demokrati.

7.5 Pressfrihet

När det gäller pressfriheten har brödraskapet historiskt sett inte direkt tagit ställning i sakfrågan. Men det är mycket tänkbart att de skulle kunnat tänka sig inskränkningar i pressfriheten av flera skäl. Det första är att de kunde tänka sig att inskränka rätten till fri partibildning då olika partier skulle kunnat skapa splittring inom landet. Då är det inte orimligt att anta att de skulle kunna tänka sig att förbjuda misshagliga medier. Som driver oppositionellt arbete mot regimen. Det andra är att Frihets- och rättvisepartiet idag menar att de vill ha en stark etisk kontroll över medierna. Exakt vad som menas med det är svårt att säga exakt men det både handla om frågor rörande sedligt beteende vilket är vanligt i muslimska länder. Men det skulle även kunna innebära en godtycklig tolkning kring vad som egentligen menas med etiskt riktigt. Det andra är att de vill förbjuda utländska intressen att blanda sig i Egyptens interna medier. Det är en inskränkning av pressfriheten om de inte kan tänka sig vilka aktörer som helst att bedriva nyhetsförmedling och opinionsbildning i landet.

Det är själva begränsningen av yttrandefriheten som det medför som ger det demokratiska underskottet inte det faktum att de begränsar den fria företagsamheten. Vilket enligt Robert Dahl beskrivs som en oviktig faktor för att mäta demokrati.

8. Slutsatser om Muslimska brödraskapets demokratiska avsikter

Slutsatsen om huruvida Muslimska brödraskapets avsett införa ett demokratiskt styre eller inte kan bara besvaras med ett nej. Anledningen till detta är först och främst att de dogmatiskt motsätter sig att kvinnor och människor som inte är troende muslimer får tillträda det högsta offentliga ämbetet. Det gör att kravet på att i huvudsak alla människor ska ha tillträde till höga offentliga tjänster. Den styrandes råd ska dessutom utgöras av religiöst lärda vilket även det begränsar urvalet.

Men det uppstår även fler frågetecken kring brödraskapets demokratiska ambitioner. De är inte okritiska till organisationsfrihet och fri partibildning vilket även det är ett avsteg från en dimension som Robert Dahl beskriver som central för demokrati. De vill dessutom begränsa mediernas frihet genom att de ska verka för på ett inte tydligt angivet etiskt förhållningssätt. Samtidigt som det vill förbjuda utländska finansärer i Egyptens medier vilket är en inskränkning av pressfriheten och hotar mångfalden av perspektiv som tillåts framföras.

9. Diskussion

Resultatet av undersökningen har visat att Muslimska brödraskapet verkar utifrån en ideologi som har vissa grundläggande skillnader från liberalismen, som ligger till grund för stora delar av Västerlandets samhällsorganisation. Den mest grundläggande skillnaden tycks böttna i hur man bedömer etiska frågor. Brödraskapet menar att de finns tydligt givna regler för människans liv på jorden som är givna av Gud och därmed inte kan ifrågasättas. Människans plikt att leva i enighet med guds påbud är därför det högsta värdet och det mest eftersträvansvärda. Medan liberalismen ser människans individuella frihet så länge som den inte direkt orsakar någon annan skada som ett överordnat värde. Ideologin kan därför te sig främmande för människor i sekulariserade delar av världen som Sverige där religionen och tanken om en högre makts vilja inte utgör någon större roll i samhället och särskilt inte i politiken. Den här grundläggande skillnaden mellan brödraskapets politiska ideologi och

ideologier som är mer bekanta i väst, är sannolikt grund till att omvärlden kan ha svårt att ta ställning till de aktörer vi sett under den arabiska våren. Om man ser en ideologi som något relativt konstant kan man se att ideologianalysen kan ha ett värde för förståelsen av brödraskapets politik.

Vad gäller analysen gällande brödraskapets demokratiska avsikter har den typen av kontrafaktiska spekulationer alltid svårigheter i fråga om reliabilitet. Men den stödjer sig ändå på ett källmaterial där deras avsikter beskrivs och det är just deras avsikter som blir studerad i den här undersökningen. Inte hur den faktiska utvecklingen hade kunnat se ut i Egypten i framtiden.

9.1 Metoddiskussion

Undersökningens metod har varit framgångsrik på så vis att den kvalitativa ideologianalysen lett till att jag kunnat uppfylla det som varit min ansats med undersökningen, att strukturera och organisera ett tydligt material som beskriver Muslimska brödraskapets ideologi enligt Reidar Larssons schema för ideologianalys. Något som skulle kunna diskuteras med metoden är användandet av sekundärkällor i den utsträckning som gjorts i undersökningen. En metod som skulle kunnat fungera bättre är att sammanställa manifest från brödraskapet och utifrån dessa definiera deras ideologiska ståndpunkter för att få en högre reliabilitet. Inom ramen för den här undersökningen har jag dock inte lyckats med någon sådan undersökning, på grund av att jag inte hittat den typen av material. Det borde finnas att få tag i men det är osäkert hur mycket av det som finns tillgängligt på engelska.

Vad gäller analysen av brödraskapets demokratiska avsikter hade analysen kunnat bli annorlunda om jag använt mig av en annan teori om vilka dimensioner som är relevanta för att mäta demokrati än Robert Dahls. Om en mätning skulle ske med The Freedom House Index är det inte otänkbart att indexets fokus på ekonomisk jämlikhet skulle göra att brödraskapets politik skulle kunna uppfattas som mer demokratisk i alla fall på den punkten.

Referenslista

Bergström Göran & Borelius Kristina (2012) *Textens mening och makt*. Metodbok i samhällsvetenskaplig text och diskursanalys. Studentlitteratur. Lund

Calvert, John. (2010) *Sayyid Qutb and the origins of radical Islamism*. Columbia University Press. New York

Commins David "Hassan al-Banna (1906-1949)" in Ali Rahnema (ED) (*Pioneers of Islamic Revival*) (1994). New Jersey

Dahl, Robert, A. (1999) *Demokratin och dess antagonister*. Ordfront i samarbete med Demokratiakademin. Stockholm

Demker M, Gaullismens partiideologi 1947- 1990; Nerenius & Santérus förlag (1993).

Eickelman Dale F. and James Piscatori. *Muslim Politics*. (1996). Princeton University Press

Esaiasson, Peter. Giljam, Mikael. Oscarsson, Henrik. Wägnerud, Lena. *Metodpraktikan* (2007) Norstedts Juridik. Stockholm

Harpfer, W, Christian. Bernhagen, Patrick. Inglehart, F, Ronald. Welzel, Christian. *Democratization*. (2009) Oxford University Press. New York

Hedin, Christer. *Islam i samhället Muslimska politik i retorik och praktik* (2001) Arena

Hellspong Lennart, Ledin Per. *Vägar genom texten* (1997) Studentlitteratur. Lund

Heywood, Andrew. (2012) *Political ideologies*. Palgrave Macmillan. Hampshire

Hjärpe Jan. *Islamism-Politisk-religiösa rörelser i den muslimska världen* (2010) Gleerups Utbildning AB. Malmö

Larsson Reidar. *Politiska ideologier i vår tid*. (2006) Studentlitteratur. Lund

Linde, Jonas. Ekman, Joakim (2006) *Demokratiseringsprocesser: Teoretiska ansatser och empiriska studier*. Lund. Studentlitteratur AB

Qutb Sayyid. *Islam and Universal Peace*. (1993)

Richard.P. Mitchell. *The Society of the Muslim Brothers*. (1969) Oxford University Press. New York.

Rippin Andrew. *Thier religious beliefs and practices*.(2005) Oxfordshire.

Roald Ann-Sofie. *Islam*. (2004) Natur och Kultur. Stockholm.

Samuel P. Huntington, Zbigniew Brzezinski. *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order* (2011) Simon & Schuster

Zettersten KV. *Koranen KV Zetterstens oförkortade översättning* (1979) Wahlström & Widstrand. Stockholm

Artiklar

Brooke, Steven, Leiken, Robert S. *The Moderate Muslim Brotherhood*. Foreign Affairs. 2007, Vol. 86 Issue 2,

Lieken, Robert S. Brooke, Steven (2007) *The Moderate Muslim Brotherhood*. Foreign Affairs. April- mars 2007. New York

Mohammed Zahid & Michael Medley. *Review of African Political Economy*. 2006.

Volume 33, Issue 110,

Monier, Elisabeth Iskander. Ranko, Anette. *The Fall of the Muslim Brotherhood: Implications for Egypt*. Middle East Policy. 2013. Vol 20 Issue 4. DOI: 10.1111/mepo.12050

Stilt Kristen. *Constitutional Visions of the Egyptian Muslim Brotherhood*. Texas International Law Journal. 2010 issue 1

Elektroniska källor

The Economist

<http://www.economist.com/blogs/pomegranate/2014/01/rumour-and-referendum-egypt> (2014-02-26)

The Founding Statement of the Freedom and Justice Party 2011

<http://www.fjponline.com/view.php?pid=1> (2014-02-26)

The Freedom and Justice Party Party platform 2011

<http://www.fjponline.com/article.php?id=196> (2014-02-26)

The Guardian

<http://www.theguardian.com/commentisfree/belief/2011/jan/31/egypt-secular-protests>
(2014-02-26)

Nationalencyklopedin: organization

<http://www.ne.se/lang/organisation/276787> (2014-02-26)

Utrikespolitiska institutet

http://www.landguiden.se.till.biblextern.sh.se/Lander/Afrika/Egypten/~/link.aspx?_id=4D56F16EC1AA4E47A27726066FBFAFDB&_z=z (2014-02-25)